

จริยธรรมเสื่อมหรือสังคมส่งเสริม : ทางออก แนวทางแก้ไข
Ethical Alzheimers or Social Advocates : Solution Solutions

พระครูสมุห์ชินรวัตตร ธิรภทโท¹

พระครูสิริกิตยาภรณ์² และ พระครูมนีวรานูวัตร ญาณวโร³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธมณฑลจันทบุรี

PhraKhrusamuchinnawat Tirapatto¹

PhraKhrusirikityaporn² and Phrakhrumunevaranuwat Yanavaro³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Buddhism in Chanthaburi, Thailand

Email : phrakhrusamuchin264@gmail.com

*****

บทคัดย่อ

ท่ามกลางวิกฤติการณ์และปัญหาต่างๆ ดูเหมือนว่า สังคมไทยมีความวิกฤติที่ต้องฟื้นฟูเรื่องจริยธรรม คุณธรรม การที่จะฟื้นฟู ส่งเสริมสนับสนุน ต้องอาศัย บุคคลหลายๆ คนด้วยกัน ตลอดจนถึงผู้เกี่ยวข้องด้วยกัน ขณะเดียวกันต้องมีการทบทวน ถึงปัญหาและกระบวนการสร้างศีลธรรม ทั้งจากพระสงฆ์ ควรดำเนินการเชิงรุก ไม่ควร จะแสดงธรรมด้วยการนั่งเทศน์หรือว่าการเขียนหนังสืออย่างเดียว ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ให้มากขึ้น จึงจะเหมาะสมกับ เยาวชนไทยในปัจจุบันเพราะว่า หากศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ ดั่งนักปราชญ์นามกระเดื่อง หลวงพ่อพระพุทททาสท่านกล่าว

คำสำคัญ : จริยธรรมเสื่อม; สังคมส่งเสริม

Abstract

In the midst of the crisis and the problems, it seems that Thai society has had a crisis of moral and moral reform. Support must be shared by many people as well as with the people involved. At the same time must be reviewed. The problem and the moral process. From monks Proactive should not be justified by sitting or sermon. Writing only we need to focus on learning more to be appropriate. Thai youth today. If the morality does not return, the world will be annihilated. The Buddadhas of the Great monk said.

Key words: Ethical Alzheimers; Social Advocates

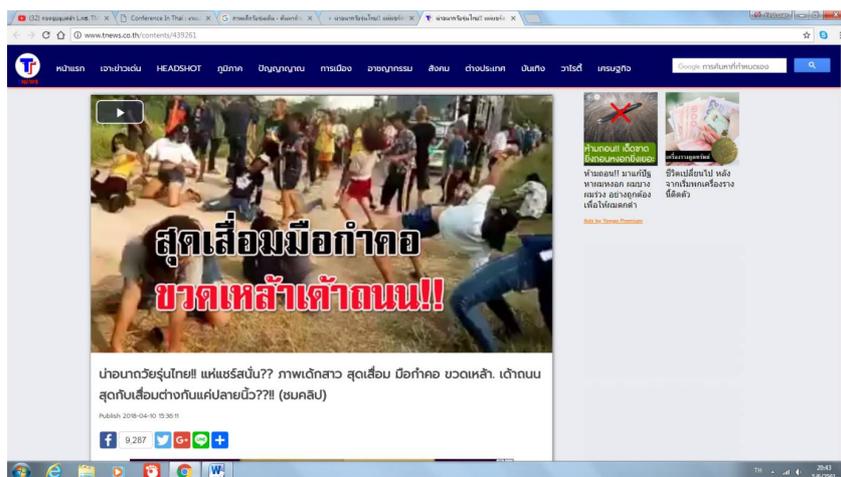
บทนำ

ท่ามกลางกระแสสังคมที่มีแต่ความเร่าร้อนรุนแรงเถาเถา ทางด้านต่างประเทศที่รุนแรงเหมือนว่ากำลังจะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 3 นั้นเป็นสิ่งที่ยั่วยุ ปลุกเร้าภายนอกที่สื่อ นำมาเสนอ เป็นสิ่งที่บั่นทอนจิตใจ แก่ผู้ที่เสพข่าวสารที่ยุคปัจจุบันดูเหมือนว่า ข่าวสารจะว่องไว รวบรวมว่าทันทุกเหตุการณ์ ส่วนทางด้านภายใน แผ่นดินไทย ที่เคยได้ชื่อว่าไร้ทุกข์ มีแต่สุขเกษมศานต์ ถึงขนาดมีการขนานนามกันว่า “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” มาวันนี้รู้สึกเหมือนกลับกลายเป็นเหมือนกับนรกขึ้นกลางใจในทุกที ความขาดแคลน วิกฤติ แปรปรวนเกิดขึ้นทุกหย่อมหญ้า เหนืออื่นใด อากาศแล้งน้ำใจ การทะเลาะเบาะแว้งเกิดขึ้นตามท้องถนน การแสดงออกทางอนาจารเพื่อเรียก ความสนใจ ของผู้คนในสังคมเริ่มก่อตัวขึ้นจากการเลียนแบบดารานักร้องตัวอย่างการแสดงออกการเต้นยั่วยุ ทางกามารมณ์ ด้วยว่าผู้คนเหล่านั้นอาจจะขาดความรักและเมตตาต่อกัน

สิ่งที่ทุกคน พระราชา เศรษฐี ดร.ยากจก วนิพกมีเท่ากันทุกคนเมื่อเกิดมาในโลกนี้คือ มีความรัก เกลียด สุข ทุกข์ โกรธ กลัว พยาบาท อาฆาต ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นสภาวะที่เราต่างยึดถือมันรำไป จนเป็นเหมือนกลไกที่สำคัญบังคับให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่าง ๆ นานา กลายเป็นเรื่องราวให้บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์สังคม ที่ผ่านมาของมนุษย์ที่อยู่ เป็นที่น่าสงสัยว่าสังคมที่เราอยู่จริยธรรมของบุคคลนี้เสื่อมหรือว่า สังคม(บางส่วน)ให้การสนับสนุนเหตุที่เขียนเช่นนี้นั้นเป็นเพราะว่า ผู้เขียนรู้สึกว่าการประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีมาตรฐานทางวัฒนธรรม ศิลธรรมที่นับได้ว่าสูง แม้แต่คนต่างชาติที่เข้ามาค้าขาย ท่องเที่ยวหรือว่าเผยแผ่ลัทธิศาสนาของตน ดังเรื่องราวของสังฆราชปาลเลกัวซ์ ได้กล่าวชมเชยว่า “ประชาชนในเมืองนี้ นิสัยใจคอมมีความอ่อนโยนและมีมนุษยธรรม ในตัวเมือง ที่มีคนอยู่หนาแน่น ไม่ค่อยปรากฏว่า จะมีการทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรง บางปีไม่มีการฆ่ากันตาย ไม่เพียงแต่ว่ามนุษย์เท่านั้น แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน” (Chankla, 2015 : 193-214)

สอดคล้องกับจดหมายเหตุของลาลูแบร์ที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในสมัยพระนารายณ์เกือบ 200 ปีก่อนว่า ประเทศไทยคนไทยในสมัยนั้น เป็นชนชาติที่สมถะยิ่ง ไม่ชอบการฆ่าสัตว์และการกักขังหน่วงเหนี่ยวสัตว์ และสอดคล้องกับ คาร์ล ชิมเมอร์แมน ที่เข้ามาสำรวจสภาพเศรษฐกิจไทย ได้กล่าวชมเชยประเทศไทยว่า “พลเมืองผู้คนที่นั่นนิสัยใจคอดี และไม่มี ความโลภในการสะสมโภคทรัพย์ไว้เป็นมาตรฐานแห่งการครองชีวิต การละทิ้งเด็ก การสมรส

ในวัยเยาว์และความประพุดชั่วร้ายต่างๆ โดยที่อนารยชนไม่ทำกัน ไม่ปรากฏในบ้านนี้ เมืองนี้” (Phraphaisan Wisalo, 2006 : 1) นอกจากนั้น ทุกวันนี้ในประเทศไทยยังมี อาชญากรรมที่สูง ปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมของแม่วัยรุ่น ที่มีมาก รวมไปถึงปัญหาการทำแท้ง รวมถึงปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของคนในสังคม (Thai Health Project, 2017 : 79)

(Tnews TV Online, 2018 : 2)

ดังนั้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า วิถีสังคมไทยนั้น ไม่ได้แยกจากวิถีศีลธรรมในระดับปัจเจกบุคคล สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับสังคมไทย ก็กำลังเป็นปัญหาทั่วโลก กระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ได้ทำให้โลกเป็นทั้งโลกสามารถที่จะติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้วิถีศีลธรรมเกิดขึ้นอย่างมีส่วนหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะความสามารถเข้าถึงสื่อต่างๆ ได้อย่างไม่จำกัดเพศ อายุ ทำให้กระแสการเลียนแบบ หรือว่ากระแสความอยากดัง อยากมีตัวตน อะไรต่างๆ ซึ่งนับวันจะเห็นจะเห็นได้มาก ทางสื่อเช่น เด็กวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการแสดงออกทางสื่อ ในแนวทางที่ไม่สมควร การเดินยั่วชวนทางเพศ ผู้เขียนมีความเห็นว่า นับวันจะเห็นได้ชัดทุกที่ทางสื่อ Smart phone เป็นโจทย์ใหญ่ที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยหรือสถาบันสงฆ์ครอบครัว ต้องร่วมด้วยช่วยกัน บทความนี้จะนำเสนอ ปัญหา แนวทาง ต้นตอ พร้อมทั้งวิธีแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ว่าควรทำอย่างไรจึงจะระดมพลังทางศีลธรรม จริยธรรมคุณธรรม เพื่อนำพาเยาวชนไทย สังคมไทยให้รอดพ้น จากวิกฤตและเข้าถึงความสงบสุขทางจิตใจ และปัญญาอย่างถูกต้อง

การครอบงำของวัตถุนิยมและอำนาจนิยม

สังคมไทยในอดีต บุคคลไม่ได้ถูกปลูกฝังให้มีศีลธรรมเพราะการเทศนาสั่งสอนหรือว่าการอบรมเลี้ยงดูโดยตรงเท่านั้น หากยังได้รับการกล่อมเกลாதงศีลธรรมจากการมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน ้วัดวาอาราม อิทธิพลจากวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม และระบบความสัมพันธ์ประเพณีบางอย่าง เช่น การรดน้ำ ดำหัว ผู้ใหญ่ ในตระกูล เมื่อถึงวันปีใหม่ เป็นสิ่งที่ได้รับมาจากพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับจริยธรรมเป็นอย่างมากด้วยเหตุดังกล่าว มาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงจัดตั้งคณะสงฆ์และบัญญัติพระวินัยขึ้นมา ส่วนคณะสงฆ์ ผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นผู้เลิศทางด้านต่างๆ หรือว่าผู้อาวุโส คือ สภาพแวดล้อมที่จะช่วยกล่อมเกลาศรีภิกษุในส่วนของพระวินัยนั้นก็คือ สิ่งที่มากำกับวิถีชีวิตของพระภิกษุ สภาพแวดล้อมและระบบความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุในหมู่สงฆ์ให้เป็นไปในทางที่ดีงาม

สิ่งที่กล่าวมาก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่เกื้อกูลต่อความเจริญของงามทางพระพุทธศาสนา และสังคมรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนา คือ หมู่บ้านชุมชน ประชาชน กล่าวอีกนัยหนึ่ง วินัยก็คือ ศีลธรรมระดับโครงสร้าง ที่เป็นรากฐานของศีลธรรมระดับวัฒนธรรมนั่นเอง เป็นแต่ว่ามีขอบเขตเฉพาะในหมู่สงฆ์เท่านั้น

สถาบันหรือกลไกทางสังคมที่มีหน้าที่เสริมสร้างสำนึกทางศีลธรรมที่ส่งถึงนั้น โดยตรงแก่ประชาชนนั้น ผู้เขียนมีความคิดว่าล้มเหลวในการทำหน้าที่ดังกล่าว สาเหตุสำคัญเพราะว่ามีความอ่อนแอเสื่อมทรุดภายในตัวเอง อีกทั้งยังไม่สามารถเข้าถึงจิตใจของประชาชนได้ ในทางตรงกันข้ามมีปัจจัยแวดล้อมแทรกซึมเข้ามาต่อความสำนึกและส่งผลกระทบต่อประชาชน ตลอดถึงเยาวชนเชิงลบ ที่สำคัญได้แก่

1. ระบบทุนนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจที่ถือว่าเสรีภาพทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของเสรีภาพทั้งปวง ดังนั้นการส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีโดยอาศัยกลไกตลาดเป็นตัวกำกับ ทั้งนี้โดยถือเอากำไรสูงสุดเป็นเป้าหมายความคิดที่คิดอยู่เบื้องหลังระบบดังกล่าว คือ ความเชื่อว่าการที่มนุษย์ทุกคนทำเพื่อประโยชน์ตนเอง

2. สื่อมวลชน แรงงานที่ต้องเดินทางเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองหลวง ทำให้ลูกชาย ลูกสาวอาศัย อยู่กับปู่ย่า ตายาย ที่อายุมากแล้ว ทำให้เด็ก เยาวชนเหล่านี้อยู่กับสื่อต่างๆ เช่น ทีวี มือถือ คอมพิวเตอร์ ทำให้ขาดความอบอุ่น เด็กเยาวชนต้องอาศัยอยู่กับการใช้เวลาอยู่หน้าจอโทรทัศน์วันละหลายชั่วโมง ตั้งแต่เด็กจนโต ทำให้โทรทัศน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน เนื้อหาสาระทางทีวีรายการโทรทัศน์ ผู้เขียนมีความคิดว่า

เนื้อหาสาระมีส่วนสำคัญมากต่อพฤติกรรมเชิงลบ ของเยาวชน จากละครหรือว่าเกมโชว์ที่เน้น ผู้เข้าแข่งขันเป็นดารานักร้อง แต่งตัวไม่เหมาะสม ฉากละครบางฉากมีความรุนแรง ยั่วยุทางเพศ นำไปสู่ปัญหาการข่มขืน

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนเชื่อว่ายังมีสื่ออีกหลายชนิดที่เยาวชนสามารถเข้าถึงได้ อาทิ อินเทอร์เน็ต วีซีดี และดีวีดี ปัจจุบันมีเด็กร้อยละ 30-40 ที่เข้าถึงสื่อลามกอนาจาร เช่น เว็บโป๊ และภาพโป๊ทางโทรศัพท์มือถือเป็นประจำ ขณะที่ร้านเกมพบว่า มีมากถึง 25,398 ร้าน ส่วนเด็กในแต่ละวันใช้เวลาเล่นเกม 124.60 นาที ร้อยละ 26.79 เล่นเกมประจำ (Research Project of Ramjit Research Institute, 2009 : 1) ทำให้เห็นได้ว่าสื่อต่างๆ มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการหมกมุ่นทางเพศ และการนิยมความรุนแรง ค่านิยมที่เกิดจากสื่อเหล่านี้ ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังโดยสถาบันอื่นๆ ในสังคม อาทิ ครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย รวมทั้งจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนทั้งหลายทั้งในละแวกบ้าน ที่ทำงาน สถานที่ราชการ ศูนย์การค้า ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่ง วิถีชีวิตและระบบความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมปัจจุบันล้วนเป็นไปในแนวทางที่บ่มเพาะหรือเป็นเงื่อนไขให้เกิดค่านิยมและพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้เยาวชนเกิดการติดยึดในเรื่องหน้าตาความโก้เก๋ ความเท่ รวมทั้งความต้องการเด่นดัง มีชื่อเสียง ตำแหน่ง และเกียรติยศ ค่านิยมและพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่แสดงลักษณะของความเสื่อมทางจริยธรรมทางบุคคล ที่สังคม สนับสนุนทางอ้อม

แม้แต่สถาบันศาสนาก็ยังถูกเงินเข้ามามีบทบาทอิทธิพล จนเกิดวาทกรรมว่า พุทธพาณิชย์ อย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชน ตามวัดหรือว่าในพระอุโบสถ วิหาร มีการขายวัตถุดิบเพื่อตอบสนอง เป็นข้ออ้างในความต้องการในการหาปัจจัยเข้ามาบูรณปฏิสังขรณ์วัดหรืออาราม จนล่วงละเมิดพระวินัย หรือย่อนแย้งความถูกต้องตามหลักศีลธรรม แม้แต่บุญกุศลก็ยิ่งถูกใช้เป็นสินค้าเพื่อแลกกับความหวังมั่งมีศรีสุข ทำให้วัดถูกมองว่าเป็นตลาดขายบุญและโซคลาภวาสนา ส่วนพระสงฆ์องค์สามเณรก็ตกอยู่ในอำนาจของการบริโภคนิยม ลืมการทำหน้าที่ของตนในการศึกษาและเผยแผ่พระธรรมวินัย ดำรงตนเป็นแบบอย่างในทางศีลธรรมแก่ประชาชน

3. จุดอ่อนของการขับเคลื่อนพลังศีลธรรมในปัจจุบัน ปัญหาหรือจุดอ่อนประการหนึ่งในวงการศาสนา ผู้เขียนมีความเห็นว่าอยู่ตรงที่เน้นแต่ระดับบุคคล ไม่เห็นความเชื่อมโยงและ ความสำคัญของศีลธรรมระดับโครงสร้าง ภาคใหญ่ เฉพาะในส่วนที่มีอิทธิพล

ต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรม ดังนั้น จึงเน้นแต่การสอนหรือว่าการปลูกฝังจิตสำนึก
อย่างเดียว เช่น โครงการโตไม้ไผ่ เป็นต้น แต่ว่าระดับหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อสังคมไม่คิด
แต่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถาบันหรือว่าหน่วยงานต่างๆ เช่น มหาเถรสมาคม เป็นต้น ควร
แยกระหว่าง สมณศักดิ์ กับการบริหารงานคณะสงฆ์ออกจากกัน ความชัดเจนตรงจุดนี้ยัง
คลุมเครือ สับสน อลหม่าน หรือว่าระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในสังคม ต้อง
เปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างเพื่อให้ส่งผลในทางบวกต่อศีลธรรม เช่น คัดค้านกฎหมาย
บางฉบับที่ขัดต่อศีลธรรม ส่งผลให้สังคมดีขึ้น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับ เครื่องดองของมีนเมา
ทำให้เกิดอุบัติเหตุเพราะว่าเมาแล้วขับ เป็นต้น

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าจุดอ่อนการขับเคลื่อนพลังศีลธรรมในปัจจุบันนั้นเกิดขึ้น
ดังต่อไปนี้

จุดอ่อนประการที่หนึ่ง อยู่ที่องค์การศาสนา การเน้นศีลธรรมระดับบุคคล โดยไม่
เห็นความเชื่อมโยงหรือไม่เห็นความสำคัญของศีลธรรมระดับโครงสร้าง โดยเฉพาะในส่วนที่มี
อิทธิพลต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรม ดังนั้นจึงเน้นแต่การสอน ด้วยการเทศนา แบบสมัยเก่า การ
ปาฐกถา หรือว่าการอบรมที่เน้นการปลูกฝังจิตให้เกิดความสำนึก เพิ่งเข้ามามีบทบาท ไม่มี
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาบัน หรือระบบต่าง ๆ ที่แวดล้อม

จุดอ่อนประการที่สอง ผู้เขียนมีความพิจารณาเห็นว่า จุดอ่อนการขับเคลื่อนพลัง
ศีลธรรมในปัจจุบัน ก็คือ การเรียนการสอนที่ไม่กระตุ้นหรือส่งเสริมการเรียนรู้ของอีกฝ่าย
การสอนเป็นการไร้ประโยชน์ นี่เองที่ผู้เขียนมองว่า ระบบการศึกษาไทย การสอนไม่ได้ผล
ในทางกันข้ามผู้คนกลับเรียนรู้จากสื่อมวลชนมากมาย ทั้งๆ ที่สื่อเหล่านั้น ไม่ได้สอนเลย สื่อ
ไม่เคยสอนว่าวัฏธุนิยม ความรุนแรง และการหมกมุ่นทางเพศเป็นเรื่องดี แต่เนื้อหากลับมีการ
ยั่วยุ ส่งเสริม สนับสนุน

จุดอ่อนประการที่สาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า การเรียนรู้ที่สำคัญกว่า การสอน
พฤติกรรมของพ่อแม่ หรือว่า ครู อาจารย์ พระสงฆ์ นั้น ตามข่าวหนังสือพิมพ์ที่มีข่าวเกี่ยวกับ
ครู อาจารย์ พระสงฆ์ นั้น มักจะได้รับการประโคมข่าว รวมทั้งมีการนำเสนอพาดหัว
หนังสือพิมพ์ ทำให้เกิดการไม่ศรัทธา ต่อบุคคลต้นแบบ หันไปเชื่อข่าวตามสื่อที่สามารถเรียนรู้
ได้เอง ไม่ต้องพึ่งพาบุคคลต้นแบบดังกล่าวข้างต้น ลัทธิการบริโภคนิยมจึงเกิดขึ้น และเป็น
อุดมการณ์ที่ทรงพลังอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน ชนิดที่สามารถแทรกซึมไปในวิถีชีวิตของเยาวชน

แทบจะเรียกได้ว่า ทุกชาติ ทุกศาสนา ทางที่จะแก้ได้นั้น ต้องสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่เยาวชน (Phraphaisan Wisalo, 2009 : 73)

เหตุที่เป็นดังนั้น เพราะว่าสถาบันดั้งเดิม ครอบครัว ชุมชน มีปัญหาดังกล่าว คือ พ่อแม่ไปทำงาน ที่เมืองหลวง ไม่มีเวลาร่วมกับลูก ทิ้งไว้ให้อยู่กับตายาย สถาบันดังกล่าวก็ไม่มีพลังเพียงพอที่จะเอาชนะลัทธิบริโภคนิยม ไม่มีพลังดึงดูดที่จะดึงเข้าไปผูกพันแนบแน่นได้เหมือนเมื่อก่อน แต่ก็มีสถาบันอย่างใหม่ที่เข้าไปทำหน้าที่แทนได้ เช่น องค์กรประชาสังคม ประเทศชาติ หรือ สังคมโลก สิ่งที่ต้องเพิ่มเข้าไป คือ หลักธรรมสำหรับบุคคลกับส่วนรวม โดยเฉพาะสิ่งที่เรียกว่า สังคม เช่น การมีสำนึกทางสังคม ความเอาใจใส่ในสมบัติและทรัพยากรสาธารณะ ไม่นิ่งดูดายกับการทำลายสิ่งแวดล้อม หรือการยกยอกสมบัติของหลวง การปกป้องกฎเกณฑ์หรือหลักการที่สังคมร่วมกันยึดถือ เป็นต้น รวมทั้งการตระหนักให้ผู้นำครอบครัว ดำรงตนอยู่โดยไม่ไปก่อนหน้า ถ้ายังไปก่อนนี้ ประเภทนั้นนอกนอกระบบ ทำให้บางครั้งต้องหนีหน้าเจ้าหน้าที่ อยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ ลูกก็กำลังเรียนหนังสือ ไม่มีการเรียนหนังสืออย่างต่อเนื่อง นั่นเป็นเพราะว่า การไปยึดติด โภคสุข สุขที่ต้องใช้ทรัพย์ ใช้มูลค่าเงินเพิ่มคุณค่าชีวิต (Phraratchathamnithet (Phayom Kanlayanano), 2016 : 32-33)

4. ความล้มเหลวของสถาบันทางศีลธรรม ผู้เขียนมีความคิดเห็นหลังจากการทบทวนวรรณกรรม และจากสถิติดังกล่าวที่ยกมา มีความคิดเห็นว่า เยาวชนกำลังเผชิญวิกฤติต่าง ๆ อีกมากมายในสังคมไทย เป็นต้นว่า สิ่งแวดล้อมทางครอบครัวเป็นพิษ สังคมไทยนั้นมีความพิเศษแตกต่างจากสังคมตะวันตก ที่ต่างประเทศเช่น ที่ประเทศอังกฤษ พ่อแม่จะส่งเสริมให้บุตร วิชาของตนนั้น ทำงานตั้งแต่อายุ 17-18 ปี ดังกรณีลูกชาย ของอดีตนักฟุตบอลชื่อดัง เดวิด เบ็คแฮมของอังกฤษ แตกต่างจากประเทศไทย ที่พ่อแม่ประกอบสัมมาชีพไว้ให้อย่างดี บริบทแตกต่างกันแต่ว่าเป็นสิ่งที่นำมาส่งเสริม บางครอบครัว แทบจะเรียกได้ว่า เกิดมาพร้อมกับกองเงิน กองทอง หรือว่าปัญหาหนี้สินของพ่อแม่ จากสถิติที่มีมากมายซึ่งสูงถึง 115,355 บาท (Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2005 : 5) ต่อครอบครัวโดยเฉลี่ย ปัญหาความแตกแยกของครอบครัว และปัญหาอาชญากรรม ไม่ว่าจะการทำความร้าย แสดงความเป็นฮีโร่ ของเยาวชนไทย

ดังนั้นผู้เขียนจะขอเสนอภาพสะท้อนความล้มเหลวในสังคมไทยตามความคิดเห็นเป็นลำดับไป ดังต่อไปนี้ โดยเริ่มตั้งแต่ สถาบันสงฆ์ คือวัด เป็นต้นไป

4.1 วัด เป็นส่วนที่มีบทบาทส่งเสริมการสร้าง สำนักทางศีลธรรมแก่ผู้คนในสังคม วัดในอดีตถือว่ามียุทธศาสตร์มากเพราะว่า โรงเรียนยังไม่มีมากเหมือนกับปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน กิจกรรมทุกอย่างล้วนจัดขึ้นที่วัด แทบจะทุกสิ่งก็ว่าได้ เช่น กิจกรรมรื่นเริง หรือว่ากิจกรรมทางศาสนา แม้แต่ว่าเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยการเยียวยารักษาโรค หรือว่าการสงเคราะห์ผู้ทุกข์ยาก รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หรือว่าการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของคนในหมู่บ้าน เป็นต้น

จากที่กล่าวมา ย้อนแย้งกับ สถานะในปัจจุบัน ที่วัดได้ถูกแยกไปจากวิถีชีวิตของผู้คน บทบาททางสังคมทางสังคมจากเดิมที่วัดเคยมี หน่วยงานราชการได้รับความนิยมน้อยลง เช่น โรงเรียน สถานพยาบาล มูลนิธิ หรือ หน่วยงานปกครองราชการ คนเข้าวัดน้อยลง ยิ่งปัจจุบันมีข่าวสารเกี่ยวกับพระกระทำผิด เรื่องต่าง ๆ เช่น เงินทอนวัด หรือว่าพระรวย เป็นเศรษฐี มีเงินทองมากมาย เป็นต้น ผู้คนเข้ามาวัดน้อยลง แม้แต่วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

4.2 ครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแรก ที่เรียกได้ว่า เล็กที่สุดแต่ที่สำคัญที่สุด เพราะว่ามีหน้าที่กล่อมเกลางานสังคม แก่ผู้คนโดยเฉพาะในช่วงต้นๆ ของชีวิต ในอดีตครอบครัวได้มีบทบาทสำคัญในการจรรโลงศีลธรรมในสังคม แต่ปัจจุบันครอบครัวลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด หรือไม่มีความพร้อมที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ ด้านหนึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นพิจารณาว่า ภายในครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใช้เวลาในแต่ละวันไปกับการประกอบอาชีพ หากเป็นในกรุงเทพด้วยแล้ว ต้องออกจากบ้านแต่เช้ามืด เข้าบ้านอีกครั้ง ค่ำมืด โอกาสพร้อมหน้าพร้อมตากันนั้น ยากนัก ทำให้ความสัมพันธ์ความอบอุ่น ขาดหายไป เวลาที่อยู่กับลูกก็น้อยลงไป ผากลูกชาย ลูกสาวไว้กับลุงป้าหน้าอา ทำให้บางครั้งเกิดการล่วงละเมิดทางเพศ

4.3 โรงเรียน โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญรองลงมาจากครอบครัว เพราะสร้างขึ้นมากเพื่อเป็นหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน ตามความสำคัญของรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้ว่าทุกคนต้องได้รับการศึกษา เด็ก เยาวชนใช้เวลาอยู่กับโรงเรียนมากใช้เวลาอยู่กับโรงเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ อายุเพียง 4-5 ขวบ ก็มีโรงเรียนอนุบาลรองรับต่างจังหวัดก็มีศูนย์เด็กเล็ก จนจบชั้นระดับปริญญาตรีเยาวชนก็ใช้เวลาอยู่กับโรงเรียนมากที่สุด เกือบ 20 ปี

สิ่งที่สวนทางก็คือ ปัจจุบันนี้ประเด็นทางสังคมที่พุดกันมากที่สุด ก็คือ ครูอาจารย์ไม่มีเวลาให้กับเด็กนักเรียน เพราะต้องทำงานเกี่ยวกับเอกสาร การอบรม ทำให้เวลาสอน

ถูกแบ่งหมดไปกับเรื่องราวเหล่านี้ นอกจาก ประเด็นทางสังคม ที่คุ้ยกันมากที่สุดก็ คือ เรื่องหนี้ครู ซึ่งมีมากจนรัฐบาลต้องลงมาแก้ไขโดยการตั้งงบประมาณเป็นทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขหนี้สินข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้แก้ไขได้กู้ยืมไปใช้ชำระหนี้ (Thairath Newspaper, 2018 : 13)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมองว่า ครูยังมีส่วนบ่มเพาะค่านิยมผิดๆ ให้เกิดกับเด็กนักเรียนได้ เช่น ค่านิยมผิดๆ เกี่ยวกับการใช้ของแบรนด์เนมส์ การแต่งหน้าทาปาก เขียนคิ้ว หรือว่า ครู Amway ขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นรายได้เสริม เป็นต้น ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบ ทำให้เยาวชนจำนวนไม่น้อยเลียนแบบอย่างเงี้ยวๆ โดยที่ครูก็ไม่สามารถปกป้องได้ ในทางตรงกันข้าม ถู้อได้ว่า เป็นผู้เกี่ยวข้อง การดำเนินชีวิตของครู อาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือว่า มัธยมศึกษาต้องดำเนินชีวิตให้เป็นต้นแบบ มีศีลธรรม มีคุณค่าทางสังคม ไม่ควรมีชีวิตที่ทรูทรากตามกระแสสังคม มุ่งประโยชน์แก่คุณภาพชีวิตและส่วนรวมเป็นหลัก เช่น สุขภาพของนักเรียน ความสุขทางใจ มิตรภาพของนักเรียน มีเวลาให้กับชีวิตครอบครัว นักเรียน และทางสังคมที่ต้องการกิจกรรมความร่วมมือจากครูอาจารย์ ไม่ถูกครอบงำด้วย วัตถุนิยมมีพฤติกรรมที่ถูกต้องชอบธรรม เป็นชีวิตบุคคลต้นแบบที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีงามเป็นพื้นฐานกล่าวคือ มีความสุขจากภายใน ทำให้เป็นอิสระจากวัตถุหรือสิ่งเสพติดภายนอก ขณะเดียวกันความเมตตากรุณา ต้องมีให้กับเด็กนักเรียนยิ่งขึ้น เป็นอิสระจากสิ่งที่เรียกว่า “แย่งถิ่นกันอยู่ แย่งคู่กันพิศวาส แย่งอำนาจกันครอง” เป็นตัวอย่างให้เยาวชนโรงเรียนครูอาจารย์ต้อง มีเพียงที่จะหาโอกาสจัดฉากสร้างวิสัยทัศน์ลวงตาเวลาผู้บริหารระดับสูงมาตรวจเพียงเท่านั้น หน้าฉากดูสวยหรู แต่ทำไปๆก็ล้มลงต้องมีการประชุม เสวนากันใหม่มากมายหลายครั้ง การศึกษาครูเป็นเงื่อนไขหลักที่จะผลักดันเป็นอันดับแรก เป็นเงื่อนไขให้เกิดการพัฒนา (Pratyaphrut, 2001 : 265)

5. แนวทางแก้ไข เสริมสร้างพลังทางศีลธรรมอย่างรอบด้าน (เราจะทำอะไรได้บ้าง) ชีวิตของมนุษย์ที่ไม่ถูกครอบงำด้วยการบริโภคนิยมหรือว่า วัตถุนิยม จะเป็นชีวิตที่ถูกต้องตามธรรมนองครองธรรมสมัยใหม่ และผู้เขียนมีความเชื่อว่าเป็นชีวิตที่ดีงามเป็นพื้นฐาน คือ มีความสุขจากภายใน จะทำให้ชีวิตของบุคคลนั้นเป็นอิสระจากวัตถุหรือสิ่งเสพติดภายนอก และทำให้เกิดเมตตาและสติปัญญา จะช่วยให้ความโลภ โกรธ หรือว่าความหลงไปกับกระแส ครอบงำ ดังนั้นผู้เขียนจะได้นำเสนอแนวทางการสร้างพลังทางศีลธรรมให้เกิดขึ้นอย่างรอบด้านกับเยาวชน เป็นแนวทางแก้ไข

5.1 แนวทางแก้ไขทางสถาบันสงฆ์

ผู้เขียนมีความตั้งใจอยากนำเสนอพระธรรมและวินัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบัญญัติแก่คณะสงฆ์ เพื่อเป็นแบบอย่างของการวางระเบียบชีวิตและระบบสังคม เพื่อให้เอื้อต่อความเจริญของงามของศีลธรรม จริยธรรมในระดับบุคคล สำหรับจริยธรรมของผู้คนในสังคมวงกว้าง ก็ต้องการระบบสังคมที่เกื้อกูลเช่นเดียวกัน พระสูตรที่ชื่อว่า ภูฏันทตสูตรนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสถึงเมืองหนึ่งที่มีเหล่าโจรผู้ร้ายชุกชุม พระราชาผู้ปกครองเมืองนั้นต้องการขจัดโจรผู้ร้ายด้วยการประหารประหารจองจำ และเนรเทศ แต่ว่า อำมาตย์พราหมณ์ได้ทำการทักท้วงว่าวิธีนี้ไม่สมควร และไม่ได้ผลเพราะว่าถึงอย่างไรก็ปราบไม่หมด เหมือนกับสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ส่วนโจรผู้ร้ายที่เหลือก็จะมาก่อปัญหาร้ายแรงกว่าเดิมในภายหลัง พราหมณ์ได้เสนอให้ พระราชาพระราชทานพันธุ์พืชและอาหารแก่เกษตรกรพระราชทานเงินทุนแก่พ่อค้าวาณิช และพระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการ ปรากฏว่าไม่นานบ้านเมือง สงคมนั้นก็ปราศจากผู้ร้าย ประชาชนก็อยู่เย็นเป็นสุข มีอายุเจริญ ไม่ต้องระมัดระวังเวลาไม่อยู่บ้านในพระสูตร กล่าวว่าจะไม่ต้องปิดประตูบ้าน ในพระสูตรได้กล่าวพรรณนาว่า แม้แต่เด็กก็พื่อนอยู่นอกแม่อย่างมีความสุข

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมจริยธรรมในสังคม ผู้ปกครองไม่ได้ใช้วิธีการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้มีศีลธรรมอย่างเดียว แต่ว่าจัดวาง ระบบพื้นฐานเบื้องต้นที่ต้องเริ่มที่คนกินดีอยู่ดี มีความสุขด้วยการวางระบบเศรษฐกิจและมีการกระจายรายได้ให้เข้าสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง ทุกพื้นที่ไม่ลำเอียงว่าพื้นที่นี้ เลือกพรรคของเรา เลือกสมาชิกสภาผู้แทน สมาชิกวุฒิสภาของพรรคเท่านั้น แต่ว่าเป็นการวางระบบเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนในสังคมมีรายได้อย่างทั่วถึง ซึ่งระบบดังกล่าวได้ส่งผล ถึงพฤติกรรมของผู้คนในสังคม และในที่สุดก็สามารถแก้ปัญหาโจรผู้ร้ายได้ แต่สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงรูปธรรมเท่านั้นยังไม่ถึงรากแก่นของปัญหา อีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ

5.2 การป้องกัน

ผู้เขียนมีความต้องการนำเสนอการแก้ไขปัญหาอีกทางหนึ่ง นั่นก็คือ การเสริมสร้างพลังทางศีลธรรมในสังคมไทย สิ่งเหล่านี้มิใช่เป็นเรื่องทางองค์การศาสนา หรือว่า หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เท่านั้น หรือว่า มุ่งหมายให้รัฐบาลแต่ว่า ต้องเป็นเรื่องของประชาชนทุกคนต้องร่วมมือกันทำ และมีส่วนร่วมในการทำได้ในขอบข่ายและแง่มุมต่างๆ กัน ดังผู้เขียนจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้

5.1.1 ชุมชน

การแผ่ขยายของระบบทุนนิยม และอำนาจรัฐทำให้ชุมชนอ่อนแอลง เหมือนกับว่าเวลานี้ประเทศไทยมีแต่รัฐบาลกับ พ่อค้า นายทุน เท่านั้นแต่ว่า ผู้คนในชุมชน สังคมเหมือนกับไม่มีส่วนร่วม เหมือนกับจะกล่าวได้ว่า ไม่มีสังคมหรือ มีแต่พวกนายทุน ปังเจกบุคคล จะอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความคิดพิจารณาว่า ทุกคนในชุมชน สังคมสามารถ ช่วยกันสร้างสิ่งดีงามให้กับชุมชนและทำให้เข้มแข็งได้ โดยเริ่มจากการยึดโยงผู้คนให้เข้ามามี ส่วนร่วมมีการรวมกลุ่มกัน ช่วยเหลือกัน ในประเด็นต่าง ๆ เช่น การออมทรัพย์ การเกษตรกร การศึกษาทางพิเศษ การอาชีพของบุตรหลาน การรักษาสุขภาพ การออกกำลังกายร่วมกัน เป็นต้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการป่าชุมชน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การรักษา ความปลอดภัยของชุมชน การปกป้องอบายมุขที่จะเข้ามาสู่ชุมชน โดยอาจมีการเชื่อมโยงเป็น เครือข่าย ขยายจากระดับหมู่บ้าน สู่ชุมชนเพื่อปกป้อง คนในชุมชน แล้วมีการต่อยอดไปสู่ ชุมชน อำเภอ จังหวัด เกิดการเรียนรู้ส่งต่อกัน ประชาสังคมต้องช่วยให้ประชาสังคมเข้มแข็ง ขึ้นทำให้ผู้คนเกิดสำนึกทางสังคมขึ้นมา และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ ที่อาศัยน้ำใจมากกว่า การใช้ เงินตรา ค่าจ้าง มิใช่ใช้เงินเป็นสำคัญสร้างความสัมพันธ์ที่แนบแน่นโดยอาศัยคุณธรรม ดังกล่าว จะทำให้พลังของสังคมเป็นพลังทางศีลธรรมในตัวเอง

5.1.2 รัฐบาลต้องควบคุมทุนนิยม

สิ่งหนึ่งที่เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดที่สร้างปัญหาให้กับสังคม เกี่ยวกับเรื่องทาง จริยธรรม ของบุคคลก็คือ ผู้เขียนมีความเห็นอยากจะนำเสนอ ต้องมีการคัดค้านการเปิดเสรี ทางเศรษฐกิจอย่างไร้ขอบเขตไม่สนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจหรือการพัฒนา รวมถึงนโยบาย การท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงการได้ตัวเงิน ผลผลิต ไม่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคม หรือสนอง ประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย แต่สร้างความทุกข์ให้แก่คน ส่วนใหญ่ อันถือได้ว่าเป็นความไร้ ศีลธรรมหรือความรุนแรง ขึ้นพื้นฐาน รวมทั้งไม่สนับสนุน ส่งเสริมนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ อบายมุข เช่น น้ำเมา เหล้า สุรา บุหรี่ แม้แต่นโยบายทางการศึกษาที่มุ่งตอบสนองความ ต้องการทางเศรษฐกิจ เช่น หลักสูตรจีบ (หนุ่ม สาว) ของทางมหาวิทยาลัย บางมหาวิทยาลัย และต้องมุ่งส่งเสริมวัฒนธรรม และศีลธรรม

5.1.3 ศีลธรรม จริยธรรมต้องควบคุมทุนนิยม

คุณค่าของศีลธรรมต้องเข้ามากำกับทุนนิยม เพื่อปกป้องมิให้รัฐใช้ความ รุนแรง เช่น การอุ้มฆ่า การสลายการชุมนุมที่ตากใบที่คดียังไม่สิ้นสุดการฆ่าตัดตอน เกี่ยวกับ

ยาเสพติด รวมถึงการทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย ทำผิดศีลธรรมแม้ว่าจะถูกกฎหมายหรือทำให้
ยกย่องจนกวาดจนดูเหมือนถูกต้อง การพัฒนาเศรษฐกิจต้องส่งเสริมการสร้างสรรค์ที่ คู่ขนาน
ไปกับสังคมไม่มุ่งเอากำไรหรือผลประโยชน์เป็นตัวตั้ง ต้องอาศัย ศีลธรรมเป็นตัวนำ เช่น การ
ช่วยเหลือกัน การส่งเสริม สามัคคี หรือการมีชีวิตอย่างเรียบง่าย กิจกรรมเกี่ยวกับ การสะสม
ทรัพย์ เป็นต้น

อีกด้านหนึ่ง ต้องส่งเสริมการปฏิรูปกลไก สถาบันและระบบต่างๆเพื่อลด
อิทธิพลของทุนนิยมและอำนาจนิยม ขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมโครงสร้างที่ก่อให้เกิดสันติสุข
ส่งเสริมการปฏิรูประบบราชการ หรือการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ตลอดจนการปฏิรูป
องค์กรคณะสงฆ์ และการฟื้นฟูสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นไป ความเจริญงอกงาม
ของชีวิต หากเจริญออกมาด้านนอกให้เห็นคนอื่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมภายใน จะ
ช่วยให้พฤติกรรมภายนอกเป็นไปในทางที่ถูกต้องชอบธรรมโดยอัตโนมัติ อีกทั้งยังสามารถ
สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่มีการเอาเปรียบหรือข่มเหง คะเนงร้ายกันและเป็นปัจจัย
หล่อเลี้ยงให้เกิดการเสียสละ ช่วยเหลือส่วนรวมอย่างไม่เห็นแก่ตัว ทำให้มีพลังในการทำงาน
เพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน การเสริมสร้างพลังให้เกิดขึ้นทางศีลธรรมจะต้องเกิดขึ้น
ภายในตนเอง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทางด้านจิตใจ และควรเป็นวิถีชีวิตที่มีคุณค่ามี
จริยธรรมศีลธรรมในตนเอง

สรุป

จริยธรรมเสื่อมหรือสังคมส่งเสริม ที่ผู้เขียนตั้งข้อสงสัยอยู่นี้ ผู้เขียนมีความคิดว่า
สะท้อนให้เห็นถึงวิกฤติที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย トラบใดที่ยังไม่มีการปฏิรูปสถาบันทาง
สังคม ที่เกี่ยวกับศีลธรรม เช่น สถาบันสงฆ์ ผู้เขียนมีความคิดว่า สังคมในปัจจุบันกำลัง
เรียกร้องการเปลี่ยนแปลง ทั้งในเชิงสร้างสรรค์และกระบวนทัศน์ ทั้งนี้โดยเริ่มต้นจากการ
เสริมสร้างพลังทางศีลธรรมระดับบุคคล แล้วเชื่อมโยงกับการสร้างสร้างสรรค์พลังทาง
ศีลธรรมระดับบุคคล เพื่อผลักดันให้เกิดสภาพแวดล้อมและระบบสังคมที่เกื้อหนุนเกื้อกูล
จิตสำนึก และความสัมพันธ์อันดีงาม ด้วยวิธีการเหล่านี้จะทำให้สังคมไทยมีพลังที่สามารถฝ่า
ฟัน พันวิกฤติเรื่องจริยธรรมส่วนบุคคล (เสื่อม) หรือสังคมสนับสนุนได้

References

- Chankla, K. (2015). The Role of French Missionaries in Translation during the Reformation Period in Siam (1868-1910). *Humanities and social Sciences*, 31(3), 193-214.
- Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (2005). *Mental Health Articles*. Online. Retrieved September 26, 2016. From : <https://www.dmh.go.th/abstract/abs/>
- Phraphaisan Wisalo. (2006). *Break through the moral crisis with a new perspective*. Bangkok : BuddikaNetwork.
- Phraphaisan Wisalo. (2009). *Religion is on the mind*. Bangkok : Post Publishing Public Co., Ltd.
- Phraratchathamnithet (Phayom Kanlayano). (2016). *I have a love*. (3rd ed.). Nonthaburi : Suan Kaew Foundation.
- Pratyaphrut, S. (2001). *Bannok School*. Bangkok : Sotsi-Saritwong Foundation.
- Research Project of Ramjit Research Institute. (2009). *Brief Situation*. Online. Retrieved August 10, 2018. From : <http://www.childwatchthai.org/issues.php>
- Thai Health Project. (2017). *Thai Health and Goal for Sustainable Development Thai Health*. Nakhon Pathom : Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Thairath Newspaper. (2018). *Education*. Online. Retrieved March 21, 2018. From : <https://www.thairath.co.th/content/1234029>
- Tnews TV Online. (2018). Degenerative society. Online. Retrieved April 10, 2018. From : <http://www.tnews.co.th/contents/439261>